

Research article

Effects of Dental Health Promotion Program for Behavioral Modifications Gingivitis Prevention among the Six Grade Students in Kaengkro District, Chaiyaphum Province

Piyalux Duankong

Master of Public Health in Health
Education and Health Promotion ,
Faculty of Public Health , Khonkaen
University

PaneeBanchonhattakit

Assoc. Prof. Dr., Health Education,
Faculty Public Health, Khonkaen
University

Abstract

The main objective of this quasi-experimental research was to assess the effects of the dental health promotion program for behavioral modifications of preventive program for gingivitis among the six grade students. The sample were 56 students and divided into those were the experimental group of 28 students and the comparison group of 28 students. Self-administered questionnaire was use to collect data before and after the experimentation. Data were analyzed by descriptive statistics such as frequency, percentage, mean and standard deviation. Comparative analyses used paired sample t-test and Independent t-test were performed with significant setting at level 0.05.

The results showed that after the experiment: the experimental group had mean scores of knowledge, self-efficacy, and self-care for gingivitis prevention significantly higher than the comparison group (p -value < 0.001). Dental plaque and gingivitis levels of experimental group decreased significantly when compared to the comparison group (p -value < 0.001).

Key Words : Self-efficacy; Social support; Gingivitis

ผลของโปรแกรมการส่งเสริมทันตสุขภาพเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมป้องกันโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

ปิยะลักษณ์ เตือนทอง

มหาบัณฑิต หลักสูตรสาธารณสุขศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและ
การส่งเสริมสุขภาพ คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รศ.ดร.พรณี บัญชรหัตถกิจ

รองศาสตราจารย์ ภาควิชาสุขศึกษาและ
การส่งเสริมสุขภาพ คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมทันตสุขภาพเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมป้องกันโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 56 คน เป็นนักเรียนกลุ่มทดลองจำนวน 28 คน และกลุ่มเปรียบเทียบ 28 คน เฉพาะกลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทันตสุขภาพจากผู้วิจัยตามที่กำหนดไว้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามด้วยตนเองสำหรับรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังการทดลองการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนด้วยสถิติ Independent t-test กำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังจากทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้โรคเหงือกอักเสบ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความคาดหวังในผลดีต่อการป้องกันการเกิดโรคเหงือกอักเสบและการปฏิบัติตัวในการป้องกันการเกิดโรคเหงือกอักเสบสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value}<0.001$) คะแนนเฉลี่ยของปริมาณคราบจุลินทรีย์และสภาวะเหงือกอักเสบในกลุ่มทดลองลดลงมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value}<0.001$)

คำสำคัญ : การรับรู้ความสามารถตนเอง; การสนับสนุนทางสังคม; โรคเหงือกอักเสบ

บทนำ

โรคเหงือกอักเสบเป็นโรคที่จัดว่าเป็นปัญหาสำคัญทางทันตสุขภาพ สาเหตุของโรคเหงือกอักเสบเกิดจากคราบอาหารจำพวกแป้งและน้ำตาลตกค้างอยู่ที่ร่องเหงือก และจากการที่เราแปรงฟันไม่สะอาด ทำให้คราบอาหารกลายเป็นอาหารของแบคทีเรีย ทำให้แบคทีเรียปล่อยกรดและสารพิษออกมา ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการอักเสบของเหงือก¹ โรคเหงือกยังมีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคนที่มีสภาพความเป็นอยู่ที่ยากจนที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากเพื่อรักษาโรคในช่องปาก² การรักษาโรคเหงือกอักเสบทำได้โดยการกำจัดคราบจุลินทรีย์และหินน้ำลาย¹ ซึ่งโรคนี้สามารถป้องกันได้ด้วยการแปรงฟันให้สะอาดและถูกวิธี

จากรายงานการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 6 พ.ศ. 2549-2550 พบว่า² เยาวชนกลุ่มอายุ 12 ปี มีปัญหาสภาวะปริทันต์คือเหงือกอักเสบซึ่งเด็กอายุ 12 ปีร้อยละ 58.94 มีเหงือกอักเสบเฉลี่ย 2.94 ส่วน (sextant) และร้อยละ 35.74 มีหินน้ำลายร่วมด้วยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า เด็กอายุ 12 ปี มีสภาวะเหงือกอักเสบ ร้อยละ 52 , 51 , 50 , 49 ในปี 2548 – 2551 ตามลำดับ

จากการสรุปรายงานการตรวจสภาวะทันตสุขภาพในระบบเฝ้าระวังของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ระดับจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของศูนย์อนามัยที่ 5 นครราชสีมา (นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์) ผลการสำรวจพบว่า³ จังหวัดนครราชสีมา พบปัญหาสภาวะของโรคเหงือก เป็นอันดับที่ 1 ร้อยละ 25.37 ส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบปัญหาสภาวะของโรคเหงือก ร้อยละ 11.3 เป็นลำดับที่ 3 รองจากจังหวัดสุรินทร์³ จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าปัญหาสภาวะเหงือกอักเสบในเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาอายุ 12 ปียังไม่ได้รับการส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากที่ดีขึ้น

การส่งเสริมทันตสุขภาพเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมป้องกันโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนเป็น

อีกหนึ่งในการพัฒนาสุขภาพช่องปากที่ดีให้กับเด็กนักเรียนได้เช่นกัน แต่การที่จะนำไปปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลคนด้วยเหตุนี้การให้ทันตสุขภาพให้กับนักเรียนเพื่อให้มีความสามารถที่จะแปรงฟันแล้วจะต้องมีการสนับสนุนให้นักเรียนมีความต้องการที่จะกระทำควบคู่กันไป⁴ โดยได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน ครูและผู้ปกครอง ซึ่งจะเป็แรงเสริมที่สำคัญที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ถูกต้องและยั่งยืน¹⁰

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะทำการศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมทันตสุขภาพเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมป้องกันโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดของการรับรู้ความสามารถตนเอง (Self-Efficacy Theory) และแนวคิดการสนับสนุนทางสังคม (Social Support) มาประยุกต์ใช้ร่วมกัน เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมทางทันตสุขภาพได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมทันตสุขภาพเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมป้องกันโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1 เพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การป้องกันโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ในเรื่องดังต่อไปนี้

1.1) ความรู้เกี่ยวกับโรคเหงือกอักเสบและการแปรงฟันที่ถูกวิธี

1.2) การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ

1.3) ความคาดหวังในผลดีในการป้องกันโรค
เหงือกอักเสบ

1.4) การปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคเหงือก
อักเสบ

2 เพื่อเปรียบเทียบปริมาณคราบจุลินทรีย์และ
สภาวะเหงือกอักเสบต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
ป้องกันโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิระหว่างกลุ่ม
ทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

สมมุติฐานการวิจัย

1) ภายหลังจากทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ย
ของคะแนนพฤติกรรมในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอแก่งคร้อ จังหวัด
ชัยภูมิต่ำกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ในเรื่องต่อไปนี้ คือ

1.1) ความรู้เกี่ยวกับโรคเหงือกอักเสบและการ
แปรงฟันที่ถูกต้องวิธี

1.2) การรับรู้ความสามารถของตนเองในการ
ป้องกันโรคเหงือกอักเสบ

1.3) ความคาดหวังในผลดีในการป้องกันโรค
เหงือกอักเสบ

1.4) การปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคเหงือก
อักเสบ

3) ภายหลังจากทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ย
ปริมาณคราบจุลินทรีย์และสภาวะเหงือกอักเสบลดลง
กว่ากลุ่มเปรียบเทียบ

วิธีการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง
(Quasi-experimental research) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่าง
ออกเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มทดลอง (Experimental group)
และกลุ่มเปรียบเทียบ (Comparison group)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในเขต
อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ได้กลุ่ม
ทดลองคือโรงเรียนบ้านชำมุลนาก และกลุ่มเปรียบเทียบ
คือโรงเรียนบ้านนาหนองทุ่มเป็นนักเรียนชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 56
คนโดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 28 คนและกลุ่ม
เปรียบเทียบจำนวน 28 คน

จริยธรรมในงานวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ผ่านหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
ตามเงื่อนไขของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น
แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีทั้งหมด 6 ส่วน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองจัดโปรแกรมทันต
สุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการรับรู้ความ
สามารถตนเองร่วมกับการสนับสนุนทางสังคมในการ
ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอแก่งคร้อจังหวัด
ชัยภูมิ ได้แก่ วีดิทัศน์แผ่นพับภาพพลิกโปสเตอร์เพลง
ประกอบเกี่ยวกับโรคเหงือกอักเสบเม็ดสีเยื่อฟัน
ชุดตรวจฟัน แก้วน้ำ ยาสีฟัน โมเดลฟัน แปรงสีฟัน
ไหมขัดฟัน การจัดการประกวดการมอบรางวัลคู่มือการ
ป้องกันโรคเหงือกอักเสบและแบบบันทึกการแปรงฟันซึ่ง
ผู้วิจัยจัดทำขึ้น

กิจกรรม

สัปดาห์ที่	กิจกรรมที่สำคัญ
1	แจกคู่มือการส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคเหงือกอักเสบที่แรง วัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมวิจัย
2	จัดบริการชุดหินปูนให้แก่เด็กนักเรียนในกลุ่มทดลองที่มีหินปูนในช่องปากและเป็น โรคเหงือกอักเสบ
3	ให้ความรู้เรื่องโรคเหงือกอักเสบ โดยการบรรยายและเปิดวิดีโอและแบบจำลอง โมเดลฟัน
4	สาธิตการแปรงฟันที่ถูกวิธี รวมทั้งสาธิตและฝึกปฏิบัติการย้อมสีฟันเพื่อดูปริมาณ คราบจุลินทรีย์และการตรวจเหงือกและฟันด้วยตนเอง
5	ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ช่วยกันสรุปประเด็นและแสดงความคิดเห็นพร้อมทั้งหา แนวทางในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการเกิดโรคเหงือกอักเสบ
6	ทบทวนการให้ความรู้ตรวจสุขภาพช่องปากด้วยตนเอง
7	การนำเสนอตัวแบบที่ดี ที่มีพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากที่ถูกต้อง
8	ครูและนักเรียนร่วมปฏิบัติการแปรงฟันที่ถูกวิธี รวมทั้งย้อมสีฟันเพื่อดูปริมาณคราบ จุลินทรีย์ และสามารถตรวจเหงือกและฟันด้วยตนเองได้อย่างถูกต้อง
9	กิจกรรมทบทวนการให้ความรู้
10	จับคู่มือประเมินสุขภาพช่องปาก
11	ติดตามและเฝ้าสังเกตพฤติกรรมป้องกันการเกิดโรคเหงือกอักเสบ
12	ประเมินสภาวะสุขภาพช่องปากของนักเรียน

วิธีการเก็บข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลองในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ โดยใช้แบบสอบถาม ได้แก่ การเก็บข้อมูลทั่วไป ความรู้เรื่องโรคเหงือกอักเสบ การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ และความคาดหวังในผลดีในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ การปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (ระดับความเชื่อมั่นที่ 95%)

- ข้อมูลทั่วไปวิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ร้อยละค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าสูงสุดค่าต่ำสุดและค่ากลางของข้อมูล
- เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มด้วยสถิติ Independent Sample t-test

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มทดลอง (n = 28)		กลุ่มเปรียบเทียบ (n = 28)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ				
ชาย	8	28.6	4	14.13
หญิง	20	71.4	24	85.7
อายุ (ปี)				
11 ปี	1	3.6	1	3.6
12 ปี	25	89.3	24	85.7
13 ปี	2	7.1	3	10.7
อาชีพหลักของผู้ปกครอง				
รับราชการ	2	7.1	2	7.1
เกษตรกรรม	8	28.6	11	39.1
ค้าขาย	3	10.7	6	21.4
รับจ้างทั่วไป	9	32.1	6	21.4
รับจ้างประจำ	5	17.9	3	10.7
แม่บ้าน	1	3.6	0	0
การแปรงฟันของนักเรียน				
1 ครั้ง / วัน	2	7.1	0	0
2 ครั้ง / วัน	26	92.9	22	78.6
3 ครั้ง / วัน	0	0	6	21.4

เพศ ในการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาทั้งเพศหญิงและเพศชาย พบว่า กลุ่มทดลองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 71.4 ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 85.7

อายุ พบว่า กลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีอายุ 12 ปี ร้อยละ 89.3 รองลงมาคือ อายุ 13 ปี ร้อยละ 7.1 น้อยที่สุด คืออายุ 11 ปี ร้อยละ 3.6กลุ่มเปรียบเทียบส่วนใหญ่มีอายุ 12 ปี ร้อยละ 85.7 รองลงมาคือ อายุ 13 ปี ร้อยละ 10.7 น้อยที่สุด คืออายุ 11 ปี ร้อยละ 3.6 อาชีพหลักของผู้ปกครอง พบว่า กลุ่มทดลองพบว่า ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้างทั่วไปมากที่สุด ร้อยละ 32.1 รองลงมาคือ อาชีพเกษตรกรรวม ร้อยละ 28.6 และกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกรรวม

มากที่สุด ร้อยละ 39.3 รองลงมาคืออาชีพค้าขายและรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 21.4

ประวัติการแปรงฟันพบว่า กลุ่มทดลองพบว่าใน 1 วัน นักเรียนแปรงฟันฟันละ 2 ครั้ง / วัน คิดเป็นร้อยละ 92.9 ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบพบว่าใน 1 วัน นักเรียนแปรงฟันฟันละ 2 ครั้ง / วัน คิดเป็นร้อยละ 78.6

2) ความรู้เกี่ยวกับโรคเหงือกอักเสบและการแปรงฟันที่ถูกวิธีหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับโรคเหงือกอักเสบและการแปรงฟันที่ถูกวิธีเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (p-value <0.001) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนความรู้ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ภายหลังการทดลอง

ความรู้ในการดูแล สุขภาพช่องปาก	n	\bar{d}	S.D.	Mean Difference	95%CI	p-value
กลุ่มทดลอง	28	7.66	2.08	2.12	1.50 ถึง 2.75	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	28	5.34	1.08			

3) การรับรู้ความสามารถของตนเองในการส่งเสริมทันตสุขภาพเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกำบังโรคเหงือกอักเสบกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถของตนเองในการส่งเสริมทันตสุขภาพเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกำบังโรคเหงือกอักเสบเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value <0.001) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการรับรู้ความสามารถของตนเอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ภายหลังการทดลอง

การรับรู้ ความสามารถของ ตนเอง	n	\bar{d}	S.D.	Mean Difference	95%CI	t	p-value
กลุ่มทดลอง	28	65.07	6.76				
กลุ่มเปรียบเทียบ	28	59.77	5.07	5.30	3.06 ถึง 7.54	4.7	<0.001

4) ความคาดหวังในผลดีต่อการส่งเสริมทันตสุขภาพเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกำบังโรคเหงือกอักเสบกลุ่มทดลองมีเฉลี่ยความคาดหวังในผลดีต่อการส่งเสริมทันตสุขภาพเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกำบังโรคเหงือกอักเสบเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value <0.001) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความคาดหวังในผลดีต่อการส่งเสริมทันตสุขภาพเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกำบังโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ภายหลังการทดลอง

ความคาดหวังใน ผลดี	n	\bar{d}	S.D.	Mean Difference	95%CI	t	p-value
กลุ่มทดลอง	28	53.29	17.11				
กลุ่มเปรียบเทียบ	28	35.07	2.93	18.21	13.57 ถึง 22.86	7.85	<0.001

5) การปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบก่อนทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (p-value <0.001) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบผลต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติตัวในการส่งเสริมทันตสุขภาพเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ภายหลังการทดลอง

การปฏิบัติตัว	n	\bar{d}	S.D.	Mean Difference	95%CI	t	p-value
กลุ่มทดลอง	28	40.98	6.94				
			4.72	6.79	4.56 ถึง 9.01	6.05	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	28	34.20					

6) ปริมาณคราบจุลินทรีย์และสภาวะเหงือกอักเสบภายหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยปริมาณคราบจุลินทรีย์และสภาวะเหงือกอักเสบลดลงมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value <0.001) ดังตารางที่ 5 และตารางที่ 6

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบผลต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนปริมาณคราบจุลินทรีย์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ภายหลังการทดลอง

ค่าปริมาณคราบจุลินทรีย์	n	\bar{d}	S.D.	Mean Difference	95%CI	t	p-value
กลุ่มทดลอง	28	1.01	0.77				
				0.89	0.63 ถึง 1.16	6.73	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	28	1.91	0.63				

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบผลต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนสภาวะเหงือกอักเสบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ภายหลังการทดลอง

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบผลต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนสภาวะเหงือกอักเสบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ภายหลังการทดลอง

ค่าปริมาณ สภาวะเหงือก	n	\bar{d}	S.D	Mean Difference	95%CI	t	p-value
กลุ่มทดลอง	28	0.84	0.60				
				0.35	0.18ถึง 0.53	3.94	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	28	1.19	0.31				

การอภิปรายผลการวิจัย

1) ความรู้เกี่ยวกับโรคเหงือกอักเสบและการแปรงฟันที่ถูกวิธีจากผลการวิจัย พบว่า เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ พบว่า หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับโรคเหงือกอักเสบและการแปรงฟันที่ถูกวิธีเพิ่มขึ้นสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ผลการเปลี่ยนแปลงความรู้ดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากได้รับโปรแกรมทันตสุขภาพที่จัดขึ้น ใช้กลวิธีทางสุขศึกษาโดยการบรรยายประกอบภาพพลิก วีดิทัศน์ แบบจำลอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสาธิตการแปรงฟันและการตรวจฟันอย่างง่าย นักเรียนมีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน โดยผู้วิจัยคอยสรุปประเด็นสำคัญและให้ข้อมูลเพิ่มเติม ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของวัญดาว พันธุ์หมุด³ พบว่า หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับโรคเหงือกอักเสบเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.001$) และสอดคล้องกับการศึกษาของวิภา ทับทิมใส⁵ พบว่า ภายหลังจากทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้เรื่องโรคเหงือกอักเสบ สูงกว่าก่อนทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} < 0.001$)

2) การรับรู้ความสามารถของตนเองในการส่งเสริมทันตสุขภาพเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบจากผลการวิจัย พบว่า เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถของตนเองในการส่งเสริมทันตสุขภาพเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ พบว่า กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถของตนเองในการส่งเสริมทันตสุขภาพเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ เพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} < 0.001$) ซึ่งผลการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจาก การจัดกิจกรรมตาม

โปรแกรมทันตสุขภาพที่ประยุกต์ใช้แนวคิดของการรับรู้ความสามารถตนเอง (Self – efficacy) ที่จัดให้กลุ่มทดลองสามารถพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองในการส่งเสริมทันตสุขภาพ โดยเฉพาะการสังเกตจากตัวแบบ สื่อวีดิทัศน์ โดยมีภาระเสริมแรงจากครูประจำชั้น ครูอนามัยโรงเรียนและผู้ปกครองที่คอยแนะนำ ให้กำลังใจ ซึ่งวิธีการดังกล่าวมีผลต่อการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองให้ดีขึ้นสอดคล้องกับทฤษฎีความสามารถตนเองของแบนดูรา (Bandura)⁶ ซึ่งได้เสนอว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองจะมีผลต่อการกระทำของบุคคล 2 คนอาจมีความสามารถที่ไม่แตกต่างกันและอาจจะแสดงออกแตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษากรกฎ จันทศิริศรี¹ พบว่า ภายหลังจากทดลอง นักเรียนได้รับสุขศึกษาเกี่ยวกับทันตสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ โดยประยุกต์แรงสนับสนุนทางสังคม กลุ่มทดลองมีความรู้เจตคติ และการปฏิบัติ เกี่ยวกับทันตสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ ดีกว่าก่อนได้รับโปรแกรมสุขศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ความคาดหวังในผลดีต่อการส่งเสริมทันตสุขภาพเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบจากผลการวิจัย พบว่า เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังในผลดีต่อการส่งเสริมทันตสุขภาพเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ พบว่า กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังในผลดีต่อการส่งเสริมทันตสุขภาพเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ เพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} < 0.001$) ซึ่งผลการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจาก การจัดกิจกรรมตามโปรแกรมทันตสุขภาพที่ประยุกต์ใช้แนวคิดของการรับรู้ความสามารถตนเอง ที่จัดให้กลุ่มทดลองสามารถพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองและมีความคาดหวังในตนเองในการส่งเสริมทันตสุขภาพได้เพิ่มขึ้นจากการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะการสังเกตจากตัวแบบ ซึ่งการที่ตัวแบบมีลักษณะคล้าย

คลึงกับผู้สังเกตนั้น จะทำให้ผู้สังเกตเกิดความมั่นใจได้ว่าพฤติกรรมต่างๆ ที่ตัวแบบแสดงออกมานั้นมีลักษณะคล้ายคลึงกับตัวผู้สังเกตเอง จะทำให้เกิดความรู้สึกว่าผู้สังเกตก็สามารถทำได้เช่นกัน จากการตีความของอภิญา ผ่านพินิจ⁷ พบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยในเรื่อง ความคาดหวังในประสิทธิผลของการตอบสนองต่อพฤติกรรมในการป้องกันการเกิดโรคเหงือกอักเสบผลการวิจัย และภายหลังจากทดลองกลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงคะแนนด้านความคาดหวัง สูงกว่าก่อนทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value <0.001)

4) การปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบจากผลการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value <0.001) ซึ่งผลการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่เกิดขึ้น เนื่องจากกิจกรรมทันตสุขศึกษาที่จัดขึ้น ได้แก่ กิจกรรมการเสนอตัวแบบ ซึ่งเป็นเพื่อนนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มทดลอง ร่วมกันเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้นักเรียนกลุ่มทดลองเห็นแนวทางการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคเหงือกที่ชัดเจนตัวแบบทำให้เกิดการรับรู้ว่าตนเองก็สามารถปฏิบัติได้ และเมื่อปฏิบัติแล้วจึงเกิดความมั่นใจในตนเองมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของขวัญดา พันธุ์มุด³ พบว่า ภายหลังจากทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงในด้านการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบดีขึ้นก่อนการทดลองและดีขึ้นกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5) ปริมาณคราบจุลินทรีย์และสภาวะเหงือกอักเสบต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการป้องกันการเกิดโรคเหงือกอักเสบจากผลการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงคะแนนเฉลี่ยปริมาณคราบจุลินทรีย์และสภาวะเหงือกลดลงมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

(p-value <0.001) ซึ่งผลจากการศึกษาทำให้ทราบว่านักเรียนกลุ่มทดลองสามารถกำจัดคราบจุลินทรีย์ได้มีประสิทธิภาพมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ โดยนักเรียนกลุ่มทดลองสามารถแปรงฟันได้ถูกวิธีและสะอาดมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ จึงทำให้ปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ลดลงได้ เพราะโรคเหงือกอักเสบมีสาเหตุหลักมาจากเชื้อโรคในแผ่นคราบจุลินทรีย์ซึ่งคราบจุลินทรีย์จะมีการก่อตัวและเจริญเติบโตอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะบริเวณคอฟัน เป็นตำแหน่งที่มีการสะสมคราบจุลินทรีย์ได้ง่าย จึงต้องใช้ความพยายามในการวางขนแปรงให้ถูกตำแหน่ง การแปรงฟันที่ถูกวิธีและการแปรงฟันอย่างสม่ำเสมอจึงจะสามารถกำจัดคราบจุลินทรีย์ทำให้ไม่มีการสะสมคราบจุลินทรีย์บนผิวฟันและเหงือกจะไม่เกิดการอักเสบ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ประพิณทิพย์ หมั่นน้อย⁴ ที่พบว่า หลังจากการจัดโปรแกรมทันตสุขศึกษา เช่น การตรวจแผ่นคราบจุลินทรีย์โดยวิธีการย้อมสีแผ่นคราบจุลินทรีย์และการฝึกปฏิบัติในการแปรงฟัน ทำให้กลุ่มทดลองมีปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ลดลงหลังการทดลองและลดลงน้อยกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปผลการวิจัย

ภายหลังจากทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้โรคเหงือกอักเสบการรับรู้ความสามารถของตนเองความคาดหวังในผลดีและการปฏิบัติตัวในการป้องกันการเกิดโรคเหงือกอักเสบสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.001) คะแนนเฉลี่ยของปริมาณคราบจุลินทรีย์และสภาวะเหงือกอักเสบในกลุ่มทดลองลดลงต่ำกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.001)

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากผลการวิจัย ผลของโปรแกรมการส่งเสริมทันตสุขภาพเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ด้าน คือ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้ปกครองได้มีบทบาทกระตุ้นให้นักเรียนดูแลสุขภาพช่องปาก แต่เนื่องจากผู้ปกครองมีเวลาน้อย ดังนั้นจึงควรให้ความรู้กับผู้ปกครองและจัดกิจกรรมระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองมีการสนับสนุนทางสังคมแก่นักเรียนมากขึ้นรวมทั้งควรจัดกิจกรรมการส่งเสริมการดูแลสุขภาพร่วมกับชุมชน และสถานบริการของรัฐ เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกระตุ้นให้เด็กมีการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งรับทราบปัญหา ร่วมกันวางแผนและแก้ไขปัญหาพร้อมกัน

2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาปัจจัยเอื้อที่ส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรมแปรงฟันหลังอาหารกลางวันรวมถึงอุปกรณ์การดูแลสุขภาพช่องปากเพื่อให้มีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และทรัพยากรต่างๆซึ่งอาจมีผลช่วยส่งเสริมและเอื้อต่อการมีพฤติกรรมการแปรงฟันที่ถูกต้องและสม่ำเสมอของนักเรียนในโรงเรียน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.พรณี บุญชรหัตถกิจ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่เสียสละเวลาตรวจสอบเครื่องมือ รวมถึงให้คำแนะนำและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ทำให้เครื่องมือมีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและขอบคณาจารย์ ปกครอง ครู และนักเรียนทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. กรกฎ จันทศิริศรี. ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขศึกษาเกี่ยวกับทันตสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ โดยประยุกต์แรงสนับสนุนทางสังคมในนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 5จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกสุขศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ;2548.
2. กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. รายงานผลการสำรวจสภาวะช่องปากระดับประเทศ ครั้งที่ 6 พ.ศ. 2549-2550. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก;2551.
3. ชวีญดา พันธ์มุด. ผลของโปรแกรมทันตสุขศึกษาโดยการประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมโดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอธัญพนม จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ปริญญา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น;2549.
4. ประพิณทิพย์หมื่นน้อย. ผลของโปรแกรมสุขศึกษาในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากเพื่อป้องกันโรคฟันผุของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายในเขตตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น;2548.
5. รวิภา ทับทิมใส. ประสิทธิภาพโปรแกรมสุขศึกษาในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากของนักเรียนที่เป็นโรคเหงือกอักเสบ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคร่วมกับทฤษฎีขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสารสำนักงาน

ป้องกันควบคุมโรคที่ 6 ขอนแก่น, 17(2), 77-78;2552.

6. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา. รายงานทันตสุขภาพ.[ออนไลน์] 2555 [อ้างเมื่อ 5 มิถุนายน 2555] จาก www.identdata.com;2554.
7. อภิญญา ผ่านพิณีจ. ผลของรูปแบบการพยายามที่ประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจ เพื่อป้องกัน โรคร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม เพื่อป้องกันโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2.วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาเอกพยาบาลสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล;2550.
8. Bandura, A. *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W.H.Freeman;1977.
9. Bandura, A. *Health Promotion from the Perspective of Social Cognitive Theory*. Stanford University;1998.
10. House, J. S. *Work Stress and Social Support*. California:Addison Wesley Publishing;1981.
11. World Health Organization. [homepage on the Internet]. *Oral and Dental Health*. [cited 2012 June 6]; Available from: [http://www.afro.who.int/en/clusters-a-programmes/dpc/non-communicable-diseases managementndm/programme-components/oral-health.html](http://www.afro.who.int/en/clusters-a-programmes/dpc/non-communicable-diseases-managementndm/programme-components/oral-health.html).